

PROTOCOL BIJ OVERLIJDEN

We hopen niet dat we veelvuldig dit protocol nodig hebben, maar in geval van het overlijden van ouder(s), leerlingen(en), grootouder(s), partner/kind van leerjaarleiders of andere betrokkenen, is het handig om terug te kunnen vallen op een aantal afspraken.

Doel:

- Steun en medeleven betuigen aan nabestaande(n).
- Kinderen leren omgaan met vreugde en verdriet.
- Kinderen individueel en als groep opvangen.

Praten over de dood

Voordat we echter in een reële situatie van rouw en afscheid terechtkomen is het goed om kinderen te leren omgaan met vreugde én verdriet. Onderdeel daarvan is praten over dood, over begraven, crematie. Hoe kinderen de dood zien is natuurlijk afhankelijk van hun leeftijd. Deze gesprekken kunnen aan de orde komen omdat een leerling met de dood te maken heeft gekregen (overlijden huisdier, oma etc.) en in de kringgesprekken komt het onderwerp dood af en toe aan de orde.

Kinderen uit de bovenbouw (9 –12 jaar):

Kinderen in deze leeftijd kunnen het onderscheid maken tussen levende en niet levende dingen. Zij weten dat aan ieder leven een einde komt. Ze gaan daarbij vooral uit van lichamelijke oorzaken. Deze kinderen willen minder afhankelijk zijn van de volwassene en proberen zelf met het verdriet om te gaan. Ze kunnen hierdoor lastig en opstandig worden, omdat ze er niet uit komen. Ze hebben juist daarom veel aandacht nodig!! De godsdienstige betekenis wordt overdacht en er is ruimte voor bezinning.

Oudere kinderen (12 jaar e.o.):

Ze kunnen de dood nu overdenken en weten dat de dood onvermijdelijk is. Meestal betrekken ze het alleen niet op hun eigen omgeving. Wanneer het wel in hun omgeving gebeurt, dan worden ze diep geraakt en verward. Zingevingsvragen komen op.

De kinderen leren stapsgewijs omgaan met de dood. Op school kun je stapsgewijs leren omgaan met de dood. Ze moeten eerst het onderscheid leren tussen levende en levenloze dingen. Levende dingen groeien en veranderen, zoals planten, dieren en mensen. Bloemen verwelken en gaan dood. De volgende stap is duidelijk maken dat de dood kan worden veroorzaakt door ziekte (niet alle), ouderdom of een ongeluk. Ook moet er aandacht besteed worden aan het leven na de dood.

Het rouwproces bij kinderen

Het rouwproces bij kinderen verloopt in grote lijnen zoals bij volwassenen:

FASE 1	BESEF	Ik ben hem of haar kwijt. De realiteit van het verlies onder ogen zien.	erkennen
FASE 2	GEVOELEN	Het doet pijn. Ervaren van het verlies, voelen van de pijn.	herkennen
FASE 3	HERINNERING	Het is nu anders, leren leven zonder de ander.	verkennen
FASE 4	ZINGEVING	De draad weer oppakken. Het verlies van de ander een plaatsje geven en nieuwe relaties aangaan	verbinden

Concrete stappen die we als school moeten ondernemen in het geval van een overlijden.

Hierbij onderscheiden we:

1. Overlijden van grootouder(s)
2. Overlijden van huisdier
3. Overlijden van ouder(s)
4. Overlijden van partner/kind leerjaarleider
5. Overlijden van leerjaarleider
6. Overlijden van leerling

1. Overlijden van grootouder(s)

GROEPSACTIE:

- Leerjaarleider geeft kind ruim de gelegenheid om hier in de groep over te praten. Dit is niet verplicht.
- Groepsgesprek hierover kan zinvol zijn.

ACTIE LEERJAARLEIDERS:

- Stuurt een kaart waarin medeleven wordt betuigd aan nabestaanden; bij meer kinderen in meerdere groepen even overleggen welke leerjaarleider kaart stuurt.

2. Overlijden van een huisdier

GROEPSACTIE:

- Leerjaarleider geeft kind ruim de gelegenheid om hier in de groep over te praten.
- Groepsgesprek hierover kan zinvol zijn.

3. Overlijden van ouder(s)

ACTIE DIRECTEUR:

- Contact opnemen met achterblijvende ouder of zij/hij akkoord gaat met brief aan alle ouders.
- Directeur stuurt kaart.

ACTIE LEERJAARLEIDER BETREFFENDE KIND:

- Naast het kind met al zijn emoties ook gelegenheid geven tot groepsgesprekken.

4. Overlijden van een partner/kind van de leerjaarleider

ACTIE DIRECTEUR:

- Vervanging regelen leerjaarleider.
- Inlichten van alle leerjaarleiders.
- Brief opstellen voor ouders, indien leerjaarleider akkoord is.
- Kaart, brief, bloemen sturen namens het team.

ACTIE LEERJAARLEIDERS:

- Inlichten kinderen eigen groep.
- Gelegenheid bieden tot praten.

5. Overlijden van een leerjaarleider

ACTIE DIRECTEUR:

- Vervanger regelen en deze begeleiden.
- Alle leerjaarleiders inlichten.
- Brief naar ouders opstellen.

ALLE LEERJAARLEIDERS:

- Kinderen groep inlichten, groepsgesprek.

6. Overlijden van een leerling

ACTIE DIRECTEUR:

- Leerjaarleider inlichten, opvangen en ondersteunen in zijn/haar actie in de groep.
- Alle leerjaarleiders inlichten.
- Alle ouders inlichten (na overleg met ouders).

ACTIE LEERJAARLEIDER BETREFFENDE GROEP:

- Reële informatie geven.
- Gelegenheid tot reactie geven (gevoelens, gedachten, emotie).
- Vragen beantwoorden.
- Kinderen laten verwerken in spel, tekenen, schrijven.
- Met de groep iets maken voor overleden klasgenootje en familie.
- Kinderen (in overleg met ouders) betrekken bij het verdere afscheid nemen.
- Aandacht blijven besteden aan het rouwproces, geef het een plekje in de groep.

ALLE LEERJAARLEIDERS:

- Inlichten kinderen en ruimte geven voor reactie, vragen, gevoelens, emoties.
- Gezamenlijk iets voor leerling en ouders maken.